

Gregory Boyle

KÉRKY NA SRDCI

Síla milosrdenství bez hranic

Předmluva autora

„Dnes... se mnou... v ráji.“
Lk 23,43

Trvalo mi víc než deset let, než jsem napsal tuto knihu. Lidé mě k tomu vždycky povzbuzovali, ale já nikdy neměl pocit, že mám odvalu (nebo dostatek času), abych se do toho pustil. Všechny ty příběhy a podobenství mám uzamčené v části mozku nadepsané „Veřejné úložiště“ a už dlouho jsem pro ně chtěl najít nějaký trvalý domov. Obvyklými „kontejnery“ těchto příběhů bývají má kázání v pětadvaceti nápravných zařízeních, v nichž pravidelně slavím eucharistii; jsou to vězení pro mladistvé, diagnostické ústavy a jiná zařízení Sekce pro kriminalitu mladistvých. Pomocí tří příběhů vždy ilustruji úryvek z evangelia a obvykle vyprávím ještě jeden příběh těsně před přijímáním. Po jedné mši v nápravném zařízení ke mně přišel kluk, chytil mě za obě ruce a podíval se mi do očí. „Tohle je moje poslední mše tady. V pondělí jdu domů. Tvoje historiky mi budou

chybět. Vyprávíš dobré příběhy. A já jen doufám..., že už je nikdy nebudu muset znovu poslouchat.“

Kromě své služby ve věznicích dávám téměř dvě stě přednášek ročně sociálním pracovníkům, členům policejních orgánů, univerzitním studentům, farním skupinkám a pedagogům. Při přednáškách je také rád používám. Tyto příběhy jsou cihly, mezi nimiž, jak doufám, rozetru v této knize nějakou tematickou maltu, která je pospojuje. Při troše štěstí nás trochu povznesou, abychom uviděli za hranice věcí, které omezují náš pohled.

Po svém nedávném souboji s rakovinou jsem nabyl pocit, že smrt zřejmě v mém případě *neudělá* výjimku. Když jsem tedy začal tušit, že nikdo z nás se odtud nedostane živý, požádal jsem svého provinciála, Johna McGarryho SJ, a on mi laskavě poskytl čtyři měsíce studijního volna v Itálii. To vysvětluje skvrny od boloňské omáčky na některých z následujících stran.

Je pár věcí, jimiž tato kniha určitě být nechce: Nejsou to paměti mých uplynulých více než dvaceti let práce se členy gangů. Není zde žádná vypravěčská chronologie, kterou bych sledoval, ačkoliv se zde objeví krátký a zběžný pohled na *Dolores Mission* a začátky *Homeboy Industries*. U příběhů bude vždy jen nezbytné „úvedení do děje“, aby dávaly nějaký smysl. Čtenáře se zájmem o komplexnější chronolo-

gický přístup bych odkázal na dílo Celeste Fremonové *G-Dog and the Homeboys*, které přináší vynikající přehled o raných dobách v Dolores Mission. Z jejího pronikavého vyobrazení mladých mužů a žen, kteří ve svém prostředí zápolili s fenoménem života v gangu počátkem devadesátých let, se dnes stala – po dvou nedávných aktualizacích – dokonce ještě významnější publikace, dlouhodobá studie sociologie gangů. (Píšou mi mladí členové gangů z celé země, že přečetli Celestinu knihu a hluboce je zasáhla. Většina z nich vám řekne, že je to jediná kniha, kterou kdy přečetli.)

Moje kniha ale není příručkou „Jak pracovat s gangy“. Nepřináší obsáhlý plán, jak by města mohla předcházet nárůstu problému s nimi a jak jednat.

Je jasné, že zlatou nití všech těchto příběhů jsou témata, na kterých mi velice záleží. Jelikož jsem sedmatřicet let jezuitou a pětadvacet let knězem, nedokážu předkládat tyto příběhy odděleně od Boha, Ježíše Krista, od evangelijních témat, jako je milosrdenství, sounáležitost, vykoupení, milost a naše všeobecné povolání k tomu, abychom v sobě navzájem nacházeli zalíbení. Je-li v těchto příbězích nějaká základní myšlenka, pak je to výzva k tomu, abychom změnili své skryté přesvědčení, že na některých lidech záleží méně než na jiných. William Blake napsal: „Jsme tu

na zemi jen krátce, abychom se naučili snášet paprsky lásky.“ Zdá se, že tohle platí pro nás všechny, nejen pro členy gangů: máme se naučit, jak snášet paprsky lásky.

Ještě malá poznámka k přístupu, který jsem zvolil. V podstatě ve všech případech jsem změnil jména mladých lidí, jejichž příběhy plní následující stránky – s výjimkou historek, v nichž je jméno zásadní pro vyznění příběhu. Také nikde nezmiňuji nějaký konkrétní gang jménem. Naše společenství již zažila příliš mnoho žalu, bolesti a smrti, než abych chtěl jakýkoli gang nějak vyzdvihnout a proslavit. Vše, co je uvedeno v této knize, se opravdu stalo, nakolik si to pamatuji. Dopředu se omlouvám, jestli jsem vynechal nějaký detail, osobu či určitý aspekt, který přijde důležitý těm, kdo tyto příběhy znají.

Narodil jsem se a byl jsem vychován v „celosvětové metropoli gangů“, v Los Angeles v Kalifornii, jen kousek západně od místa, kde jsem následně strávil téměř čtvrtstoletí své služby. Měl jsem úžasné rodiče, pět sester a dva bratry. Dobře jsem si žil, chodil do soukromých katolických škol a od doby, kdy jsem dosáhl potřebného věku, jsem měl vždycky práci. „Nejšťastnějším místem na zemi“ pro mě nebyl Disneyland, ale náš dům na Norton Avenue. Musím přiznat, že jako teenager bych nepoznal člena gangu, ani kdyby

ke mně přišel a dal mi „jednu do rypáku,“ jak by se vyjádřili oni. Nebyl bych schopen najít gang, kdybyste mě poslali nějaký vystopovat. S jistotou mohu prohlásit, že když jsem coby teenager vyrůstal v L.A., bylo pro mě nemožné vstoupit do gangu. Taková je realita. Tato skutečnost mě ale nijak morálně nenadřazuje nad muže a ženy, které potkáte v této knize. Právě naopak. Zřetelně jsem poznal, že zkrátka nenastane den, kdy bych byl ušlechtilejší, statečnější, anebo blíže Bohu než lidé, jejichž životy plní tyto stránky.

V Africe říkají, že „člověk se stává člověkem prostřednictvím druhých lidí.“ Není pochyb, že lidé z gangů mě navrátili mně samému. Pod jejich trpělivým vedením jsem se naučil uctívat Krista, který je v nich. Rád bych na tomto místě nechal zaznít slova Gerarda Manleye Hopkinse: „Zdravím ho, kdykoli ho potkávám, a žehnám mu, když mu rozumím.“

Jednou jsem měl co do činění s klukem jménem Sharkey, který mě opravdu vytácel. Rozhodl jsem se změnit svou strategii a zaměřit se na to, co dělá správně. Uznávám, že jsem na něj byl příliš drsný a náročný, vždyť se přece jen snaží ze všech sil. Říkám mu, jak je statečný a jak odvaha, kterou teď projevuje při proměně svého života, daleko přesahuje to povrchní „hrdinství“ jeho předchozího života v gangu. Prohlásím, že je hvězda, a myslím to vážně. Zdá se, že

je tím úplně vyveden z míry, jen na mě tiše zírá... Pak prohlásí: „Sakra, G., ... tohle si vytetuju na srdce!“

Doufám, že se mi při mém skromném pokusu najít domov pro tyto příběhy podaří něco podobného. Rád bych totiž na naše kolektivní srdce „vytetoval“ jejich hrdiny. Tato kniha se totiž nezabývá problematikou gangů, ale klade si za cíl rozšířit nám souřadnice vnímání naší sounáležitosti. Nechce jen vrátit členům gangů lidskou tvář, ale doufá, že ve zničených životech a těžkých zápasech mužů a žen těchto příběhů rozpoznáme naše vlastní zranění.

Naše lidská pohostinnost touží najít místo pro ty, kteří jsou ponecháni venku. Taková zkratka jsme, je-li nám umožněno rozvíjet se jiným směrem, směrem, který mnohem radikálněji odráží Boží záměr. Snad se můžeme navzájem učit, jak lépe snášet paprsky lásky a být lidmi, kteří rostou ve své lidskosti – stávají se lidmi čím dál víc, v přímém přenosu.

Navráceni sobě samým.

1

BŮH, ŘEKL BYCH

Nedáme-li si pozor, Bůh se může v našich představách hodně smrsknout. Jsem si jist, že všichni máme představu Boha, která se stává prubířským kamenem, jakýmsi majákem, k němuž se vracíme, když zbloudíme.

Svůj prubířský obraz Boha jsem našel v příběhu svého přítele a duchovního rádce, otce Billa Caina SJ. Před lety na čas opustil svou službu, aby mohl pečovat o otce, který umíral na rakovinu. Z jeho otce se stal křehký muž, ve všem závislý na Billovi. Ačkoliv po fyzické stránce nebyl tím, kým dřív, a nemoc ho stravovala, jeho mysl zůstávala bdělá a živá. V této záměně rolí, která běžně nastává u dospělých dětí, pečujících o své umírající rodiče, Bill každý večer ukládal otce ke spánku a četl mu před usnutím – přesně tak, jak to otec dělal v dětství jemu. Bill četl nějaký příběh a otec tam ležel, upřeně hleděl na svého syna

a usmíval se. Bill byl už vyčerpaný z celodenní péče a práce a prosil otce: „Podívej, takhle to funguje. Zatímco já čtu, ty usínáš.“ Otec se s šibalským úsměvem omluvil a poslušně zavřel oči. Ale dlouho mu to nevydrželo. Za chvíli otevřel jedno oko a usmál se na syna. Bill ho popadl za ruku a zaúpěl: „Ale, no tak!“ Otec znovu poslušně zavřel oči a držel je zavřené, až to už déle nemohl vydržet, a otevřel druhé oko, aby zahlédl svého syna. Takhle to šlo dál a dál... Až po otcově smrti Bill pochopil, že tento večerní rituál byl v podstatě příběhem o otci, který prostě nedokáže odtrhnout zrak od svého dítěte. A čím víc to asi platí o Bohu? Anthony De Mello kdesi píše: „Pohledte na toho, který na vás hledí a usmívá se.“

Zdá se, že Bůh je příliš zaměstnán tím, že od nás nemůže odtrhnout svůj láskyplný pohled, než aby měl čas pozdvihovat nesouhlasně obočí. Co platí o Ježíši Kristu, platí i o nás, a tak jeho hlas proniká skrze mračky a promlouvá přímo k nám: „Ty jsi můj Milovaný, ve kterém mám neobyčejné zalíbení.“ V této představě Boha není prostor pro malichernost.

* * *

V roce 1990 navštívil farnost Dolores Mission štáb z televizního zpravodajského pořadu *60 Mi-*

nutes. Jeden z producentů si přečetl v nedělním *Los Angeles Times Magazine* něco o mé práci se členy gangů v prostředí bytových projektů a Mike Wallace, který to také četl, chtěl udělat reportáž. Ujišťovali mě, že přijde „Hodný Mike.“ Tehdy kolovalo úsloví: „Když se ti v kanceláři zjeví Mike Wallace a jeho parta z pořadu *60 Minutes*, je ti jasný, že budeš mít fakt blbej den.“

Wallace dorazil do nejchudší čtvrti v Los Angeles v dlouhatánské bílé limuzíně. Když vystoupil z auta, měl na sobě maskáčovou bundu se spoustou kapes, evidentně připraven na výpravu do džungle. Musím říct, že přes svou počáteční necitlivost mi ke konci návštěvy řekl (už mimo kamery): „Můžu se k něčemu přiznat? Čekal jsem, že tu potkám monstra, ale ta jsem nenašel.“

Později, už v záběru kamer, sedíme ve třídě se členy gangů. Všechno jsou to studenti naší školy Dolores Mission Alternative. Wallace na mě ukáže a řekne: „Tak vy tyhle týpky neprásknete policii...“ Dost trapná poznámka, a tak vykótuju jen něco ve smyslu: „Já jsem neskládal přísahu policejnímu sboru Los Angeles.“ Pak se ale Wallace obrátí k jednomu klukovi a začne ho grilovat. Pořád dokola se ho ptá: „Nepráskne tě, že ne?“ A pak se ho zeptá: „A proč? Proč si myslíš, že tě nepředá policii? Co za tím je?“ Kluk na něj jen

zírá, pak pokrčí rameny a zmateně vykoktá: „Bůh,... řekl bych.“

Tohle je kapitola o Bohu, řekl bych. Popravdě řečeno, celá kniha je o něm. V mém životě není moc věcí, které by dávaly nějaký smysl bez vazby na Boha. Rozhodně podnik, jako je Homeboy Industries, by byl čirým bláznovstvím a podnikatelským omylem, pokud by jádrem podnikání nebyla snaha následovat Boha, v něhož bychom měli věřit. Ostatně bývám zcela bezradný, mám-li vysvětlit, proč by se někdo měl chtít přidružit k těm na okraji, kdyby to nemělo být z důvodu hluboké víry, že sám Původce všeho bytí to považuje za dobrý nápad.

* * *

Rascal nepatří zrovna k těm, co si nechají poradit. Dokáže být vzpurný, nedůvěřivý a vždycky je připraven se porvat. Třicítka má už dávno za sebou, ale je expert na přežití. Sváží kovový šrot a nějak s tím dokáže nakrmit své děti a udržet se na té sušší straně domovních dveří. Je nutné mu přičíst k dobru, že se již dávno rozloučil s kariérou výtržnictví a pobytů ve vězení. Někdy se mě snaží pumpnout o nějaké peníze, a pokud je mám a on mě příliš nenaštve svým přístupem, dám mu je. Ale nelze mu nic říct – s výjimkou dneška, kdy

poprvé skutečně naslouchá. Cosi mu povídám, už si nevzpomínám, oč šlo, ale vidím, že mě poslouchá. Když skončím, řekne prostě: „Víš, vezmu si tu radu a tady ji nechám uzrát.“ A přitom si ukazuje na srdce.

Možná bychom se všichni měli ponořit do Boží blízkosti – jako do marinády. Podle mě na to kápła Kniha Genesis: „Na počátku... Bůh.“ Ignác z Loyoly, zakladatel jezuitů, také hovořil o úkolu uzrát v „Bohu, který je vždycky ještě větší“.

Píše: „Vždycky mějte před očima na prvním místě Boha.“ Tajemství Ježíšova působení bylo samozřejmě v tom, že Bůh byl jeho středem. Ježíš byl ponořen v Bohu, který je vždy větší než naše omezené představy. V Bohu, který „miluje bez hranic a nikdy toho nelituje“. Najít v něm své zakotvení, mít vždy před očima právě takového Boha, to znamená být opojen Boží plností a nechat se jí cele proniknout. Jeden trapistický mnich v Alžírsku před svou mučednickou smrtí přenesl svědectví o této Boží plnosti: „Když naplníš mé srdce, mé oči přetékaají.“

* * *

Willy se ke mně přikradl zpoza levé strany auta. Bylo osm hodin večer, právě jsem zamknul kancelář a chystal se zamířit domů.

„Do pr..., Willy,“ leknu se, „tohle mi nedělej!“

„Sorry, G,“ řekne, „moje chyba. Jde o to, ... víš, mám prázdný břicho. Dáš mi dvacet babek?“

„Amigo, moje peněženka je taky prázdná,“ řeknu mu. *Amigo*⁸ je ten, na koho se můžete spolehnout – ten, kdo vám kryje záda. „Ale pojd'. Zjistíme, jestli dokážu vykouzlit nějaký peníze z bankomatu.“

Willy naskočí do auta. Ten kluk je zosobněním chvástavého naparování a vyzývavého vystupování. Je to dobrá duše, ale jeho sebedůvěra je přebujelá jak lev, který chce, abyste věděli, že na jedno sousto právě sežral celého člověka. Je sice členem gangu, ale spíš jen okrajovým – víc ho baví barvitě líčit různé eskapády než být uprostřed nich. Ve svých pětadvaceti letech je Willy okouzující. Je ztělesněním podvodníka, který vám vyluxuje peníze z účtu, když si ho pustíte k tělu. Ale dneska večer jsem unavený a chci jít domů, bude snazší mu vyhovět. Nejbližší bankomat je u restaurace Food 4 Less na rohu Fourth Street a Soto. Řeknu Willimu, aby raději zůstal v autě, pro případ, že bychom uvnitř narazili na někoho z jeho nepřátel.

„Zůstaň tady, amigo,“ řeknu mu, „hned jsem zpátky.“

⁸ V originále je použito slovo „dog“ – pes. Vždy, když je v knize použito slovo *amigo*, je v originále použito slovo *dog* s uvedeným významem (*pozn. překl.*).

Neujdu ani deset kroků, když slyším tlumené: „Héééj...“

Ohlédnu se a vidím, jak Willy na sedadle spolujezdce pantomimicky naznačuje „klíčky“ a naznačuje otáčení klíčkem v zapalování.

„Rá-di-o,“ artikuluje, a přitom si rukou coby sluchátkem zakrývá ucho.

Pohrozím mu prstem: „Ani náhodou!“ A pak je na řadě moje pantomima. Sepnu ruce a s přehnanou artikulací vyslovím: „Modli se!“

Willy povzdychne a protočí panenky, ale poslechne. Taky sepne ruce a pohled stočí k nebesům – čirý svatoušek. Pokračuju na cestě k bankomatu, ale už po pár krocích cítím potřebu se otočit a pohledem Willyho zkontrolovat. Najdu ho stále v modlitební poloze. Zjevně si ani moc neuvědomuje, že se na něj dívám.

Vrátím se k autu s dvaceti dolary v ruce a vlezu dovnitř. Něco se přihodilo. Willy je tichý a zamyšlený a v autě se vznáší téměř hmatatelný pocit pokoje. Pohlédnu na Willyho a řeknu: „Ty ses modlil, vid’?“

Nepodívá se na mě. Je nezvykle klidný a ztišený. „Jo, modlil.“

Nastartuju auto.

„No a co ti Bůh řekl?“ ptám se.

„No nejdřív mi řek: *„Zavři zobák a poslouchej.“*“

„A cos udělal?“

„No tak, G.,“ řekne, „co sem asi tak moh dělat? Sklapnul sem a poslouchal.“

Rozjíždíme se směrem k jeho území. Nikdy jsem Willyho takhle nezažil. Je tichý a pokorný – nemá potřebu mě o něčem přesvědčovat, ani mi něco vyvracet.

„A teď mi něco řekni, chlapče. Kým je pro tebe Bůh?“

„Bůh?“ řekne, „Bůh je můj dokonalej amigo.“

„A kým jsi ty pro Boha?“ zeptám se.

Willy hned neodpovídá, a tak se otočím a vidím, že hlavou spočívá na opěrce, pohled upřený vzhůru. Po tváři mu stéká slza. Když je srdce plné, oči přetékají. „Bůh... si myslí, ... že jsem ...*firme*.“

Pro lidi z gangů tohle slovo znamená *perfektní* – že to nemůže být už ani o chlup lepší!

Nejenže si Bůh o nás myslí, že jsme *firme*, ale je Boží radostí, když se koupeme v tomto vědomí a když jsme jím zcela proniknutí – jako steak v marinádě.

* * *

Básník Kabir se ptá: „Co je Bůh?“ a následně si na svou otázku sám odpovídá: „Bůh je dechem našeho dýchání.“

Willy našel své místo v Božím dechu a bylo to *firme*.

Já sám jsem dospěl k tomuto poznání až dost pozdě, a to za pomoci milostiplné pedagogiky lidí z Dolores Mission. Byl jsem vychován a vyučen, abych jen vyjadřoval souhlas s určitými tvrzeními. Například „Bůh je láska“. Souhlasíte s tím, že Bůh nás miluje, a přesto se vás občas zmocňuje obava, že možná nejste plně součástí onoho „my“. Boží paže se natahují k objetí, ale vy se cítíte být těsně za hranicí toho, kam dosáhnou Boží prsty.

Pak vám nezbyvá než přijmout myšlenku, že Bůh vás miluje, a přesto trávíte velkou část svého života s nepříjemným pocitem, že zrovna vás Bůh objímá spíš s nevolí, tak nějak zdráhavě, asi tak nějak: „Trváte-li na tom, tak ano, předpokládám, že i mě musí Bůh milovat.“

A pak přijde chvíle, kterou si neumíte vysvětlit, kdy vás obklopí veškerá plnost Boží – a vy v plnosti poznáte Toho, v němž se „pohybujeme, žijeme a jsme“, jak píše svatý Pavel. V tu chvíli totiž zakusíte, že milovat vás bylo celou tu dobu Boží radostí, že má ve vás zalíbení. A to je něco naprosto nového.

Pokaždé, když někdo z bratří v Dolores Mission slaví narozeniny, opakuje se jakýsi rituál. Jeden z bratří jezuitů mi například řekne: „Hele, ve středu máš narozeniny. Lidi pro tebe chystají na sobotu malou oslavu, ale má to být překvapení.“

Obsah

<i>Předmluva autora</i>	7
<i>Úvod</i>	
<i>Farnost Dolores Mission</i> <i>a organizace Homeboy Industries</i>	13
1 Bůh, řekl bych	37
2 Pocit zahanbení.....	67
3 Milosrdenství	97
4 Voda, olej, oheň	129
5 Mravenčí práce	165
6 Jurisdikce	193
7 Radost	217
8 Šťastný konec.....	245
9 Sounáležitost	275
<i>Poděkování</i>	311
<i>O autorovi</i>	319
<i>Rozhovor s otcem Gregem Boylem</i>	321
<i>Projekt šance</i>	332